

Bohuslän.

Tanums h:d. Tanum sockens fornminnen n:r 571?

Tanums s:n. Gravfält.

Vesterby by.

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport
Nr 1925:3

Den 29 augusti 1925 inlämnat av
intendenten G. Larsson.

Skämts ett litet lerkärl med
huvud, utskott och
fästa av hönsfärd. D. 28 augusti vid
besök på stenåldersboplatsen nr 20
i Tanum (beskrivning) se Tanum härad
stenålder. Ett boplatsen fanns också
av ett järnålders gravfält se Bild
D. 4. H. 4. (H. 33. 1911. S. 39 f. fig. 60.

Domken hade här utlyst tegel
sand, och i kanten av sandlaget fanns
skymtet av ett av lerkärlens under
sten. I lerkärllet lågo några brända
ej heller några stenålders.

Problemet är ett fränt som ligger
fig. 60 h, som blivit förstört. Fyndet
befordras ungefär på detta ställe.

Tanum 170

Rapport över undersökning av stenålders boplats och järnålders
gravfält på Västerby ägor, Tanums s:n, Bohuslän. Dii n:r 1234/25.
Tanum 571. *Stat. hist. Mus.*

Från Riksantikvarien erhöll jag i juli en hemställan (dat. 3 juli 1925) att besiktiga och undersöka en stenåldersboplats med järnålders gravfält på Västerby ägor i Tanums s:n, Bohuslän. Fornminnena där hade av intendenten doktor G. Sarauw, Göteborg, anmälts ha varit utsatta för åverkan. Lokalen i fråga är densamma som doktor O. Frödin beskrivit i Tanums härads stenålder under nummer 20, Bohuslänska bidrag B:d 8, 1911, sid. 397-413.

Den 13 augusti avreste jag med bil från Lilla Jored i Kville, där jag på middagen avslutat utgrävningen av den i annan rapport omnämnda högen. Till Tanums Hede anlände jag kl. 2.30 e.m. Därifrån cyklade jag omedelbart till Västerby, där jag sammanträffade med markägaren.

Min första åtgärd blev att företaga en ingående besiktning av lokalen och planlägga arbetet för följande dagars undersökning. Därefter gav jag mig ut för ^{att} anskaffa behövlige arbetare. Detta visade sig synnerligen besvärligt.

Efter att ha cyklat omkring i socknen hela eftermiddagen lyckades jag dock anskaffa en arbetare till påföljande dag och ytterligare en för dagen därpå.

Fornminnets tillstånd.

Vid redogörelsen ber jag att få hänvisa till planen i Tanums stenålder samt bifogade kartsnitt upprättad av mig 1925,

Lokalen besöktes av mig 1916. Då gjorde jag inga anteckningar om förhållandena på platsen. Jag vill minnas, att förhållandena på platsen då i stort sett överensstämde med den i d:r Frödens avhandling publicerade plankartan. Dock lade jag då märke till, att man i det övre grustaget mellan järnåldersgravarna tagit något sand.

En granskning nu gav vid handen att övre, stora grusgropen mellan järnåldersgravarna något utvidgats, så som min planskiss visar. Tyvärr hade jag på resan ej medfört mätbord och distanstub, varför jag endast kunde utarbeta en karta i liten skala över området, med otillräckligt antal detaljer.

Stora, övre grusgropen hade något utvidgats åt sydväst. Här fann jag i grustagets kant en grav underminerad och nedrasad (n:r 2 på kartan). Grustaget tangerade vidare en annan grav, markerad som nummer 3 på kartan. Åt nordost mot a-b-c på Frödins plan synes även en utvidgning ha ägt rum; jämför min plan. a och c syntes vara i det närmaste försvunna, stenarna i graven d lågo strödda på det sätt min plan visar, småstenen i röset, som står angivet på Frödins karta, är även borta. Möjligen befann sig denna grav i samma skick redan 1916. Vid b framträder rester av ett gravröse ej upptaget på Frödins karta. Jag vill minnas, att detta röse var synligt redan 1916. Söder om grav e på planen hade markägaren tagit av ljunctorven på ett större stycke.

Beträffande vissa detaljer överensstämmer icke min och Frödins planer, men det beror på att jag har en från sistnämnda karta avvikande mening om förhållandena på platsen. Grav h är sålunda ej rund utan rektangulär, det samma är i det närmaste förhållandet med grav g, som ej såsom på Frödins karta angives tangeras av det gamla grustaget.

Bland senare förändringar på platsen bör också nämnas, att en källa uppgrävts söder om grav e mitt på krönet av sandkullen.

Sannolikt var den av mig anträffade graven ej den enda, som blivit förstörd. Folk på platsen berättade nämligen om, att en person vid sandhämtning för en tid tillbaka anträffat krukskärvor och brända ben.

Den största förändringen observerades i lokalens nordöstra hörn (A på min karta, B på fig. 1.) i hörnet mellan gamla vägen mot Tegneby och gångstigen, som från denna väg leder upp till det lilla huset mitt för övre grustaget. Här hade man tagit grus på ett område av omkr. 20 meters längd utmed Tegnebyvägen och 10-16 meters bredd inåt boplatsen. Det var sålunda boplatsens lägsta område, som skövlats. Nedre hälften av denna nya grustäkt var redan gräsbeväxt, sålunda var grustagningen här av något äldre datum (området betecknat med B på min plankarta och med c på foto 1). Huruvida man tagit grus här redan 1916 kan jag ej nu med säkerhet erinra mig. Övre hälften av denna grusgrop är emellertid, som foto 1 visar alldeles färsk, man tog nämligen vägfyllnad här 1920 till nya Tegnebyvägen. Ansvarig för grushämtningen här är närmast vägentreprenören. Emellertid tycks han ha handlat i god tro. Här fanns inga gravar, och han ansåg därför, att ingen skadegörelse utövades mot fornminnena på platsen, om man tog grus här.

Huruvida boplatsmaterial i större omfattning gått förlorat genom grushämtningen kan jag ej yttra mig om. Utgrävningen omedelbart ovan grustaget gav vid handen att boplatsen där var fyndfattig. Det utgrävda

området ligger emellertid på en rätt skarp slänt, varför någon rikedom på fynd ej här kunde väntas. Något längre ned kan marken mycket väl ha varit rikare på fynd.

Undersökningen.

Då jag för en undersökning på lokalen endast kunde förfoga över två hela arbetsdagar, gällde det att ordna arbetet så, att jag räddade fynden från de delar av boplatsen och gravfältet, som voro mest hotade av förstöring genom sand- och grustagning.

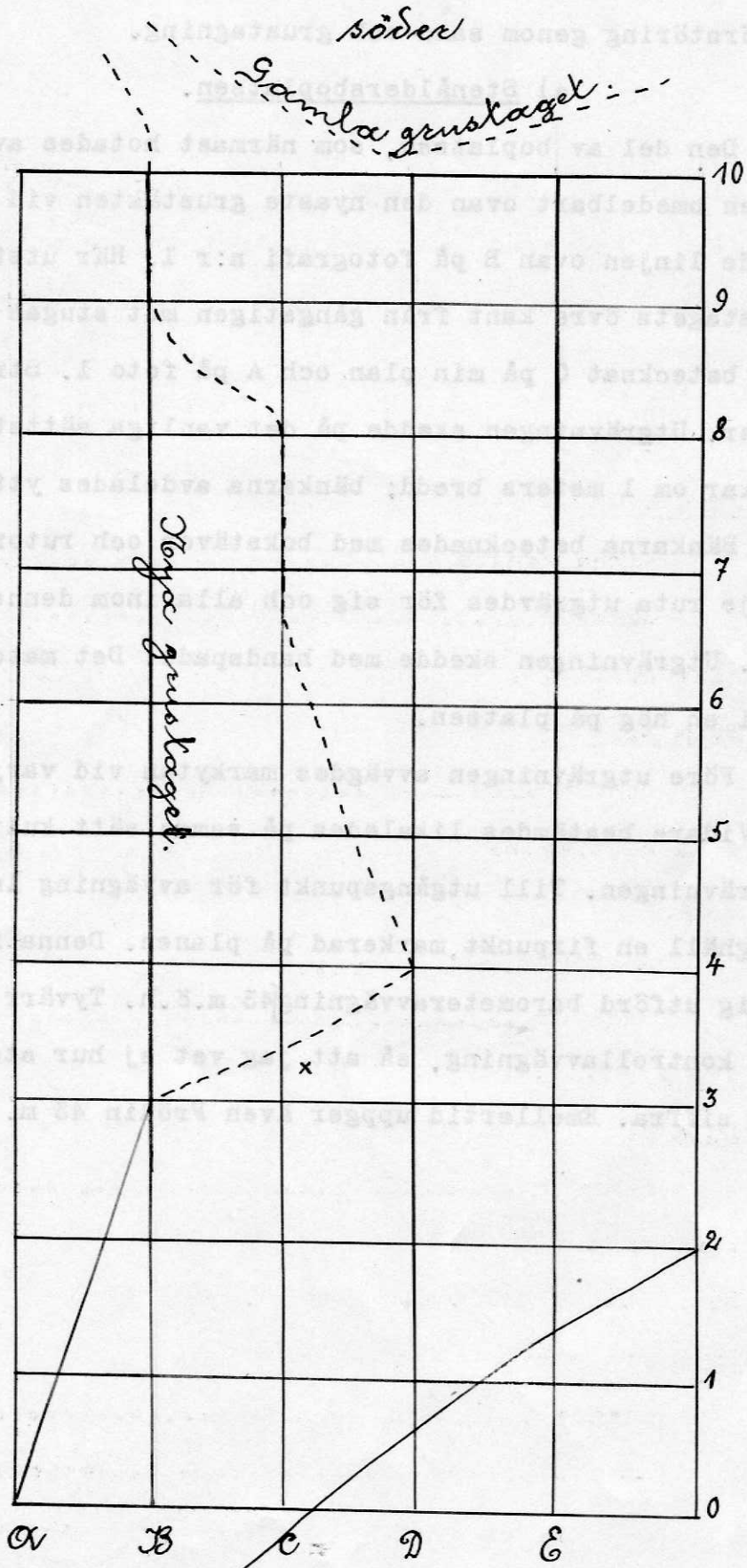
a) Stenåldersboplatsen.

Den del av boplatsen, som närmast hotades av förstöring, var sluttningen omedelbart ovan den nyaste grustäkten vid 1 på min karta i den stakade linjen ovan B på fotografi n:r 1. Här utstakades ett område utmed grustagets övre kant från gångstigen mot stugan fram till gamla grustaget betecknat C på min plan och A på foto 1. Sträckan hade en längd av 10 meter. Utgrävningen skedde på det vanliga sättet. Området uppdelades i bänkar om 1 meters bredd; bänkarna avdelades ytterligare i rutor om 1 kvm. Bänkarna betecknades med bokstäver och rutorna med n:r från 1-10. Varje ruta utgrävdes för sig och alla inom denna gjorda fynd antecknades. Utgrävningen skedde med handspade. Det material, som ej medtogs samlades i en hög på platsen.

Före utgrävningen avvägdes markytan vid varje hörn av de olika rutorna. Vidare bestämdes likaledes på samma sätt kulturskiktets botten efter utgrävningen. Till utgångspunkt för avvägning inhöggs i en närliggande berghäll en fixpunkt, markerad på planen. Denna fixpunkt ligger enligt av mig utförd barometeravvägning 43 m. ö.h. Tyvärr hann jag ej att företaga en kontrollavvägning, så att jag vet ej hur stort fel, som vidlåder denna siffra. Emellertid uppger även Frödin 43 m. för denna boplats höjd.

vänd!

Plan av utgrävningen.

Undergrävningen

De jag för en undersökning på lokalen under lördagen 5-
 var två helt arbetadagar. Skilde det var ordna arbetet så att jag till-
 hade tynden från de delar av populationen och gravkistorna som varit best-
 lade av förtäring genom utgrävningen.

Den del av populationen som närmast lokalen av förtäring var
 enstämningen medelbar över den gruslageten var i de min kärna i
 den ständigt ligger och på fotografier m.m. i Hög gruslageten var område
 utmed gruslageten överlappade till gruslageten och till gruslageten
 gruslageten bestod på min plan och A. I den stämningen hade en ihåll-
 av 10 meter. Utgrävningen var ordnad så att den var ordnad uppdelat
 den i stämningen i flera delar; den första var i stämningen i stämningen
 om 1 kv. meter. Utgrävningen bestod av stämningen och stämningen med m. 1 kv.
 1-10. Utgrävningen bestod av stämningen och stämningen i stämningen
 bestod av stämningen och stämningen med stämningen. Den stämningen som stämningen
 i den stämningen var ordnad vid den delen av de olika
 utgrävningen bestod av stämningen och stämningen i stämningen
 efter utgrävningen. I stämningen för utgrävningen i en stämning
 kunde utgrävningen i stämningen i stämningen. Denna utgrävning ligger en-
 ligt av stämningen i stämningen m. 1 kv. meter. Utgrävningen bestod av stäm-
 ningarna en stämning i stämningen. En stämning i stämningen som stämningen
 för denna utgrävning. Utgrävningen bestod av stämningen och stämningen
 höjd.

Resultatet av utgrävningen framgår av nedanstående fyndförteckning.

Bänk A.

Ruta O-2.

Spån, fragment.....	2
Kärnor (knutor).....	5
Skärvor.....	65
Kulturlagret vid O = 1.6 dm.	
" " 1 = 2.10 "	
" " 2 = 3.60 "	

Området omfattar en sned trekant avskuren av grustaget. Marken sluttar starkt åt norr.- Grästorven här tidigare avskalad.

Mesta flintmateriallet hittades i A:2.- Underlaget lerig sand (svallad morän).

Bänk B.

Ruta B:0

Kärna (knuta).....	1
Skärvor.....	4

Allt bortlagt.

Ruta B:1

Skärvor.....	3
--------------	---

Alla bortlagda.

Ruta B:2

Kärnor.....	3
Skärvor.....	43

Tre kärnor medtagna.

Ruta B:3

Skärvor	10
---------------	----

Bortlagda.

Rutan utgör blott ett litet hörn.

Ruta B:8 och 9.

Kärnor	2
Spån.....	2
Skärvor.....	3.

Bänk C:Ruta C:0

Skärvor.....2

Bortlagda.

Kulturskikt vid 0 = 0,05 dm.

" " 1 = 1,30 "

Ruta C:1

Skärvor4

Bortlagda.

Ruta C:2

Skärvor.....6

Bortlagda.

Kulturskikt vid 2 = 2:24 dm.

" " 3 = 3,70 "

Ruta C:3Lihultyxa med skadad egg.....1

Skärvor.....33

Lihultyxan låg 1.60 dm. ^{under markytan och 2.2 dm} över kulturlagrets botten. Kulturlagret

hade på fyndplatsen en tjocklek av 3.8 dm.

Ruta C:4

Skärvor23

Bortlagda.

Ruta C:5

Skärvor.....12

Bortlagda.

Ruta C:6

Skärvor8

Bortlagda.

Ruta C:7

Kärna1

Skärvor14

Bortlagda.

Ruta C:8Skrapa av skärva1

Kärna1

Skärvor13

Ruta C:9

Skärvor9

Bortlagda.

Kulturskikt vid C:7 = 2.40 dm.

" " C:8 = 2.20 "

" " C:9 = 2.60 "

Bänk D.Ruta D:0

Skärva1

Bortlagd.

Rutan utgöres av håll med vittringsjord.

Ruta D:1

Skärvor7

Alla bortlagda.

Ruta D:2

Skärvor15

Bortlagda.

Ruta D:3

Kärnor5

Skärvor56

Bortlagt.

Ruta D:4

Kärnor2

Skärvor28

Allt bortlagt.

Ruta D:5

Skärvor17

Bortlagda.

Ruta D:6

Kärnor2

Skärvor9

Bortlagda.

Ruta D:7

Spån, fragment1

Skärvor5

Bortlagt

Ruta D:8

Skärvor4

Bortlagda.

Ruta D:9

Kärna1

Skärvor4

Kulturskikt utmed linje D.

0 = 0.10 dm.

1 = 0.4 "

2 = 1.9 "

3 = 2.80 "

5 = 3.10 "

6 = 2.80 "

7 = 3.00 "

Bänk E.

Ruta 0 och 1 berghäll.

Ruta E:2

Skärvor11

Ruta E:3

Kärnor2

Skärvor43

Ruta E:4

Kärnor6

Skärvor25

Kulturskikt vid linje E.

E:2 = 2.30 dm.

E:3 = 2.30 "

E:4 = 2.90 "

E:5 = 2.60 "

E:6 = 2.80 "

E:7 = 1.80 "

E:8 = 3.20 "

E:9 = 1.80 "

E:10 = 2.30 "

Resultatet blev sålunda följande:

Lihultyxa 1

Skrapa 1

Spån 5

Kärnor 31

Skärvor 478

Endast ett fåtal kärnor och skärvor medtogos som prov jämte Lihultyxan och skrapan. Det övriga materialet lades i en hög på platsen.

Utom det nämnda materialet anträffades ävenledes några runda rullstenar av 0.5-1 dm. diam. Samtliga visade spår av nötning. Morängruset på platsen hyser inga sådana stenar, varför det är tydligt, att de anträffade ditförts avsiktligt från någon rullstensås vid den forna stranden. Stenarna deponerades tillsammans med flintavfallet på platsen.

Resultatet av utgrävningen blev sålunda ej ^{all}lysande. Troligen var det en relativt fyndfattig del av boplatsen, som blev utgrävd. Vidare är att märka, att boplatserna så långt norrut börja bliva fattiga på flinta. Fyndet av Lihultyxan här på en boplats, som även hyser fynd från gånggriftstid, har emellertid sitt intresse. Ingen tillstymmelse till keramik spårades inom det utgrävda området.

Göteborg den 5 sept. 1925.

Johan Alin

b) Järnåldersgravarna i sydvästra kanten av övre grustaget.

Grav 2. I sydvästra kanten av övre grustaget (2 på kartan) anträffade jag i nedrasad sand skärvor av ett lerkärl med tunt, fint gods. Skärvor-na hopsamlades omsorgsfullt, varefter sanden sållades.

Under sanden låg en rund, flat häll, 0.3 m. i diam., tillslagen av en gnejsflisa. Hällen, som med sin överkant låg 2.5 m. under markytan, hade genom underminering rubbats ut sitt ursprungliga läge och glidit ned på grustagets vägg. Sedan hällen fotograferats, foto 3, upplyftes den. Den visade sig täcka över en kruka av grovt gods, svart. Krukan, som var fylld med brända ben, var fullständigt krossad.* Sanden däromkring och nedanför genomsöktes omsorgsfullt och sållades, men inga fynd gjordes för övrigt.

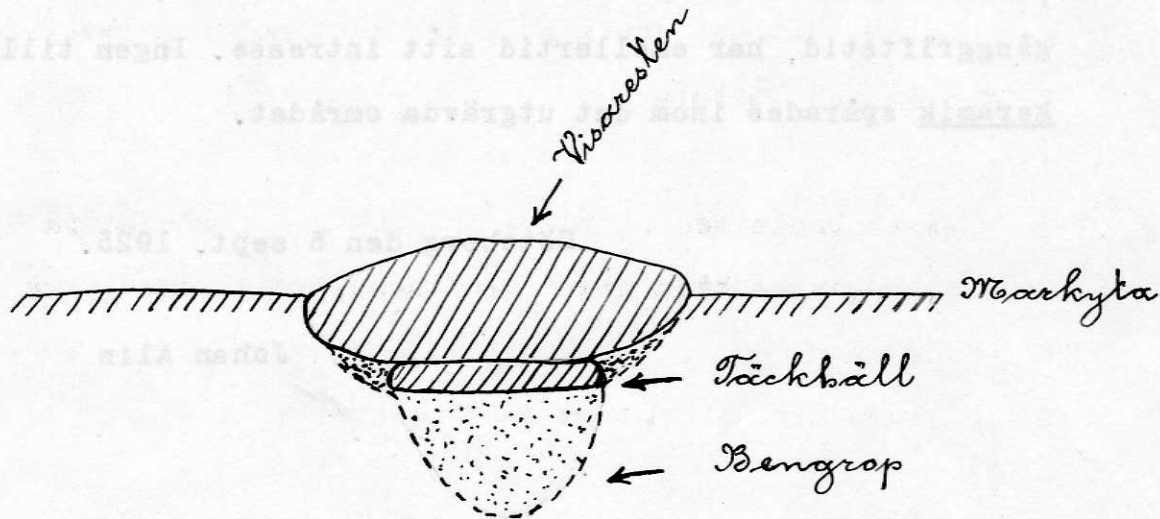
Sotbädd. Öster om nämnda grav, 3.2 m., anträffades i grustagets kant en 0.4 m. bred sotbädd. Den låg 0.8 m. under markytan. Genomgrävdes men lämnade inga fynd.

Grav 3. Sydost om grav 2 syntes i markytan en flat klumpsten 0.5 x 0.4 m. Sedan hällen fotograferats (fig. 5) bortlyftades den. Den visade sig täcka över en grop fylld med mörk, fet jord och brända ben. Allt genomsöktes och sållades. Gropens diam. 0.6 m.

* Botten var 1 dm. i diam. och flat. Sedan krukans botten togs på sitt innehåll fotograferades den (fig. 4), och bortstogs.

Omedelbart under den övre hällen låg i gropens mitt en liten (0.3 x 0.25 m.) häll, 3 cm. tjock. Hällens övre yta låg 1.5 dm. under markytan. Den lilla stenen visade sig täcka över en liten grop, 0.3 m. i diam. och 1.5 dm. djup (botten 0.3 m. under markytan). Den lilla gropen var fylld av sammansintrade brända ben. Intet spår av gravurna stod att upptäcka. Benen hade här hopsamlats i en grund grop och täckts över med de båda hällarna. Den övre stenen har då skolat tjänstgöra som visare. Foto 6.

Omkr. 1.2 m. norr om grav 3 hittades i grustagets kant en bronsbit med två hål, sannolikt från modern tid. Den låg 3 cm. under markytan.

Profil av grav 3.

Flera gravar under slät mark.

Sydväst om 2 och 3, inom området 4 på min karta syntes flera gravar av samma typ som 2 och 3. Området med dessa gravar markerades med 4 i jorden nedsatta stenar.

Övriga åtgärder.

Sedan undersökningen avslutats tillkallades markägaren. Fornminnena, det orubbade boplatsoområdet inbegripet, utpekades för honom i vittnes närvaro och han tillsades att grus eller sand ej finge tagas här, så att fornminnena skadades, boplatsoområdet inbegripet.

Förslag till åtgärder.

Den del av området med fornminnena på kvarnbacken vid Västerby som mest är utsatt för förstörelse, är i första hand området med de under marken dolda gravarna (område 4 på min plan). Vidare kan man riskera att de närmast vägarna belägna partierna av boplatsen komma att bortföras.

Jag tillåter mig därför föreslå att följande åtgärder vidtagas kommande år.

1. Området med gravarna under slät mark utgräves fullständigt (område 4 på min karta).

2. Av boplatsen utgräves 150-200 kvm fördelat på tre stråk, dels utmed kanten av de båda nedre grustagen, dels utmed vägen mot kvarnen.

3. Gravarna i centrum av området bibehållas.

4. Över området utföres en noggrann karta. Fornminnena bestämmas i förhållande till en uppmätt baslinje, som för framtiden markeras med ned-satta stenar.

Göteborg den 5 sept. 1925.

Johan Alin

53/24

Tanum sockens fornminnen n:r 571.

(Hallström n:r 131).

Gravfält.

Bohuslän.
Tanums h:d.
Tanums s:n.
Vesterby.

Plåt n:r C 293.

Inv. n:r 23527. Lerkärl med öra.

Vesterby Tanums s:n. Bohuslän.

Göteborgs museum foto 1940.